

קדושת הדיבור - ביטוי הנשמה

ויהי האדם לנפש חיה - לרוח ממללא

הליכה ואכילה, הרחה והסתכלות, לימוד ועיון יכול האדם לעשות אף עם עצמו לבד, אך לדבר – אין אדם מדבר אל עצמו – ודיבור הוא עם הזולת, יחידים או רבים.
"ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית ב ז) ומתרגם אונקלוס "לרוח ממללא".
הדיבור על-ידי הוצאת אויר מתוכו. בדיבור האדם מוציא לידי ביטוי את מחשבותיו ותחושותיו, שהן הופעה חיצונית של דברים שברוח.

גלות הדיבור

כל הירידה למצרים נגרמה עקב דיבורו של יוסף "ויבא יוסף את דיבתם רעה" (ד"ת צאנו א תכא ג)
"שלא היו יכולים לומר דיבור ותפילה לפני הקב"ה מרוב מרירות" (בית אברהם סלונים קכד)
הדיבור יצא מהגלות בשבת-הגדול כשאמרו למצרים על שחיטת הפסח (הגדה של פסח היושבת בגנים קצה)

בירור ערך הדיבור

כשאדם מתקדש ושומר דיבורו - יחשב דיבורו למעשה (בצילא נשא תשע"א יב, תשעג יד)
אצל צדיקים דיבור הוא כמעשה (בצילא ויחי תשעב כה)
מי שיודע בנפשו שדיבורו עושה רושם - הוא נזהר מאד בדבריו (קדושת ציון באבוב פב)
ואף הפוך שמי שנוהר מאד בדבריו אזי דיבורו עושה רושם
שהוא נותן תוקף כח ומשמעות לדיבור - אזי יש בו כח.
תענית דיבור מקדש הפה (בצילא תצוה תשע"א יב)
הנזיר הירושלמי והרב אריה לוין

כח הדיבור

ערך ותוקף הדיבור של אדם מישראל עולה אף מהלכות נדרים. יש מאכלות לדוגמא האסורים באכילה מהתורה, בעלי חיים שאינם כשרים, נבלה וטרפה וכד' פירות ערלה, טבל וכד'.
והנה, המוציא משפט מפיו, שמחליט כי אוסר על עצמו להנות מדבר מה הרי מאותה השעה, הוא אסור בהנאה ככל איסורי תורה ממש, כי מאותה שעה חל עליו חיוב תורה שלא "יחל דברו".
מתוך "לא יחול דברו" למדנו משמעות חומרתה של המילה המדוברת ... הפירוש של "חללי" הוא לפעול בניגוד לקדושתו של חפץ כל שהוא.
ובאם הקדיש בהמה לגבוה, הרי מאותה שעה היא הקדש ואין להשתמש בה לחולין, אף שרק הוציא משפט מפיו. ומכאן על האדם עצמו הנכנס בעול מצוות, הרי מקבל הוא על עצמו להיות עובד ה' ובכך מתקדש לגבוה.

"אם יכול להקדיש בהמה וודאי יכול להקדיש עצמו" (בית אברהם סלונים קע"ה)
מקדושת המשכן ומקדושת ס"ת שמתקדשים ע"י מחשבה מעשה ודיבור בז"א נלמד בק"ו שודאי יכולים לקדש עצמם. ע"כ מצווה התורה לכתוב ס"ת שילמד לקדש עצמו (אהבת חיים לרב סגל דייטש עה"ת קד-קה)
"אמרו לפני מלכויות כדי שימליכוני עליכם (רה"ש טז). שיאמר ויחזור כ"כ עד שתמליכוני עליכם ממש..."
(תורת אבות סלונים קלב)

מילה טובה

"כמה דעונשא דהאי בר נש בגין מלה בישא, כך ענשיה בגין מלה טבא דקאתי לידיה ויכיל למללא ולא מליל, בגין דפגים לההוא רוחא ממללא, דהיא אתתקנת למללא לעילא ולמללא לתתא, וכלא בקדושה. כל שכן אי עמא אזלין בארחא עקימא, והוא יכיל למללא להו ולאוכחא להו, ושתיק ולא מליל, כמה דאמינא דכתיב נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר, נעכר במכתשין דמסאבותא" (זוה"ק ויקרא תזריע דף מו:).
צריך המצורע להביא ב' צפורים חיות טהורות, באחד נשחט ואין יכול עוד לצפצף דבעל לשה"ר לא יצפף עוד ולא יהגו בגרונם לדבר באחיו, והצפור אחד נשאר חי ומשלחין אותו ומצפצף דאם חטא שלא דבר תורה ותוכח לישראל שמכאן להבא אל יחזק טובה לעצמו, ויצפצף מכאן ולהבא בדברי תורת ה' ומילין טבין.
(ברכת יצחק שוויגער עה"ת ט, צב. וראה אפריון לרבי שלמה גנצפריד) ונח שלא הזכיר את בני דורו משלח את הצפור, ומשה את צפורה.

לשון הקודש

דרך התורה: תיבותיה ואותיותיה מורים ומעוררים פנימיותה. כענין הטוב, שכל הטוב שבעולם גנוז בגוה במילת אותיות אלו של טוב, וכן השמחה במילת אותיות של שמחה.
וכל הע' לשון יש להם חיות מלשה"ק. (פרי הארץ, כי תצא)
האותיות הם בסוד מעשה. והתגים, נקודות וטעמים במחשבה (פרי הארץ, כי תצא)
אם היו אוטמים אזני תינוק היה מדבר בלשון הקודש (ר' יעקב עמדין, מביאו קדושת ציון באבוב עד ובדי"ת צאנו א' שפב ט)
אין בה מילים לדברים מגונים (מו"נ ח"ג פח)
דיבור אמיתי הוא רק בלשה"ק (בצילא ויחי תשעב כ')
"כשישראל משתמשים בלשון אומה אחרת - אזי נותנים בזה כח לשר של אותה האומה, ומגבירים בזה כחו של אותו השר לשלוט על ישראל בגזרות קשות..." (שם משמואל דברים טז:)

נגע צרעת

דוקא בתיקון האדם שנכשל בדיבורו, מלמדת אותנו התורה ערכו של דיבור. "אפילו תלמיד חכם שיודע שהוא נגע ודאי, לא יפסוק דבר ברור לומר נגע נראה לי, אלא כנגע נראה ליי" (רש"י)
"ופינו את הבית בטרם יבוא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר בבית..." "שכל זמן שאין כהן נזקק לו - אין שם תורת טומאה" (רש"י)
"ויצא הכהן מן הבית... והסגיר את הבית..." מה לומדים ממעמד זה כל בני העיר?

שליחות החפץ-חיים

ע"פ הפסוק "מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב - נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה..."
"בארץ ישראל צריך להזהיר על לשה"ר יותר מבחור"ל" (אהלי יעקב הוסיאטן רמט)

הרב צבי יהודה זצ"ל בישיבת מרכז הרב

שמירת הלשון

כשמתקן האדם את בחינת הדיבור אז בניקל לו לקדש עצמו במותר לו (פלא יועץ לרב מרדכי צבי מהורנסטופול נט)
בשעת תרעומת, אם שותק גורם לחבירו לעדן סגנונו המתקין (מנחת אבות לגרש"ז אוירבעך על אבות לו)
כשאדם רגיל בהלכות שמירת הלשון, כל מבטו על אדם מישראל מתיישר. וכל מערכות חייו בנויות נכון.